

The Foundations and Requirements of Designing a Curriculum Model Based on Rhizomatic Knowledge

Elnaz Jahangiri¹, Amirhosein Mehdizadeh^{*2}, Zohre Esmailzadeh³, Alireza Araghiyeh⁴

¹ Ph.D student, Department of Educational Sciences, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Islamshahr, Iran

² Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Islamshahr, Iran

³ Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Islamshahr, Iran

⁴ Professor, Department of Educational Sciences, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Islamshahr, Iran

* **Corresponding author:** amir.hmehdizadeh@yahoo.com

Received: 2024-07-22

Accepted: 2024-08-22

Abstract

Rhizomatic is a way of thinking that disrupts the more traditional, hegemonic and linear approach that traditionally dominates the educational system and deals with the conceptual changes that can be derived from (creative) thinking. The purpose of the current research was to identify the bases and requirements for designing a curriculum model based on rhizomatic knowledge. The method was qualitative research (thematic analysis). The statistical population consisted of 12 professors and curriculum experts who were selected and participated in the study by purposive sampling method, the intended tool was interview, which validity was checked by triangulation and reliability by Kappa index. Data analysis was done based on the Brown and Clark model and three types of coding: basic themes, organizing themes, and pervasive themes. Results showed the foundations and requirements of designing a curriculum model based on rhizomatic knowledge in primary schools of the country under the influence of 176 basic themes and 23 organizing themes and 4 comprehensive themes (1- attention to the philosophy and basics of the rhizomatic approach 2- fundamental transformation in the planning system Lesson 3- Innovation in the goals and strategies of education and teaching 4- Considering the individual and functional characteristics of students. In order to have a curriculum based on rhizomatic knowledge, the bases and requirements that were identified in the design of the curriculum model based on rhizomatic knowledge should be taken into consideration by the educational system and curriculum planners.

Keywords: Curriculum, Rhizomatic knowledge, Elementary school

© 2019 Journal of New Approach to Children's Education (JNACE)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Mehdizadeh, A. et al. (2025). The Foundations and Requirements of Designing a Curriculum Model Based on Rhizomatic Knowledge. *JNACE*, 6(4): 88-98.

بسترها و الزامات طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک

الناز جهانگیری^۱، امیر حسین مهدی زاده^{۲*}، زهره اسمعیل زاده^۳، علیرضا عراقیه^۴

^۱ دانشجوی دکتری، گروه علوم تربیتی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران

^۲ استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران

^۳ استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران

^۴ استاد، گروه علوم تربیتی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران

* نویسنده مسئول: amir.hmehdizadeh@yahoo.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۶/۰۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۵/۰۱

چکیده

ریزوماتیک شیوه‌ای از تفکر است که رویکرد سنتی‌تر، هژمونیک و خطی را که به طور سنتی بر نظام آموزشی حاکم است را مختل می‌کند و به تغییرات مفهومی که می‌تواند از تفکر (خالق) برگرفته شود می‌پردازد. هدف پژوهش حاضر شناسایی بسترها و الزامات طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک بود. روش اجرای پژوهش کیفی (تحلیل مضمون) بود. جامعه آماری ۱۲ نفر از اساتید و متخصصین برنامه درسی بودند که با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و در مطالعه شرکت نمودند، ابزار مورد نظر مصاحبه بود که روایی با مثلث سازی و پایایی با شاخص کاپا بررسی شد. تحلیل داده‌ها بر اساس مدل براون و کلارک و سه نوع کدگذاری مضامین پایه، مضامین سازمان دهنده، مضامین فراگیر انجام شد. یافته‌ها نشان داد بسترها و الزامات طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک در مدارس ابتدایی کشور تحت تاثیر ۱۷۶ مضمون پایه و ۲۳ مضمون سازمان دهنده و ۴ مضمون فراگیر (۱- توجه به فلسفه و مبانی رویکرد ریزوماتیک ۲- تحول بنیادین در نظام برنامه‌ریزی درسی ۳- نوآوری در اهداف و استراتژی‌های آموزش و تدریس ۴- در نظر گرفتن ویژگی‌های فردی و عملکردی دانش‌آموزان) است. برای داشتن برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک می‌بایست بسترها و الزاماتی که در طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک شناسایی شدند مدنظر نظام آموزشی و برنامه‌ریزان درسی قرار گیرد.

واژگان کلیدی: برنامه درسی، دانش ریزوماتیک، دوره ی ابتدایی

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان محفوظ است.

شیوه استناد به این مقاله: جهانگیری، الناز؛ مهدی زاده، امیر حسین؛ اسمعیل زاده، زهره؛ عراقیه، علیرضا. (۱۴۰۳) بسترها و الزامات طراحی الگوی

برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک. فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان، ۶(۴): ۹۸-۸۸.

مقدمه

تشویق می‌کند. دانش‌آموزان به برنامه درسی نیاز دارند که خلاقیت را در آنها ارتقاء دهد (Bicer, 2024). نظام آموزشی باید به ایجاد روحیه خلاق در دانش‌آموزان بپردازد (قهرمانی، ۱۴۰۳). مدل‌های آموزشی موجود با توجه به برنامه ریزی آموزشی کارشناس محور و چرخه نشر بیش از حد پایا دیگر جوابگوی شرایط کنونی نیست. طبیعت زودگذر شبکه تولید،

یکی از موضوعات مهم در برنامه درسی اهمیت و نوسازی و تجدیدنظر در برنامه های درسی و هماهنگ نمودن محتوا و روش‌های تدریس با شرایط در حال تغییر و نامطمئن می‌باشد. برنامه‌های درسی باید شامل موقعیت های یادگیری در زندگی واقعی دشوار و چالش برانگیز باشد که خلاقیت و استدلال را

میکنند از قالبهای فکری عادی رایج رهایی یابند و به چشم‌اندازهای جدیدی برای ساخت دانش، حل مسائل و موضوع های جدید در رشته های گوناگون دست یابند. تدریس خلاق به آزادی، تجربه، خطرپذیری، انعطاف پذیری، فوریت و نداشتن تعصب نیاز دارد و به عنوان موضوعی ابتکاری در نظر گرفته می‌شود (عبدالله‌یار، ۱۳۹۸). از سوی دیگر، اصول ریزوماتیک عبارتند از: اتصال، ناهمگونی، چندگانگی، گسست نادالالت‌گر، نقشه نگاری از فرآیندهای ضروری برای ارائه الگوی تدریس خلاق در آموزش و پرورش (فرمهمینی فراهانی، ۱۳۹۸). این اصول بر همکاری، گفتگو، مشارکت، نوآوری در برنامه‌های درسی و آموزش و یادگیری فعال تأکید دارند. در این نوع یادگیری، فضای آموزشی باز است و از ایده های جدید استقبال می‌شود. یادگیرندگان از طریق گفتگو، کنجکاوی و همکاری در یادگیری پرورش می‌یابند و معلمان به عنوان راهنما و یا تسهیل کننده در فرآیند اکتشاف ایفای نقش میکنند. آنها فرصتها و چارچوبهایی را طراحی می‌کنند که در آن فراگیرندگان خود به یادگیری مبادرت می‌کنند و ممکن است در این راه مرتکب اشتباه شوند. یادگیری جدید بر اساس این اشتباهات و ایجاد تجربه های جمعی از طریق همکاری سازنده بین خود فراگیرندگان و همچنین بین فراگیرندگان و مدرسان ایجاد می‌شود (جهانی و دارابی عمارتی، ۱۴۰۲). هدف این اصول تحریک تفکر انتقادی، ایجاد فرصتهایی برای تغییر روشهای تدریس، و همچنین ایجاد تغییرات در هستی شناسی معلمان و الهام به آموزگاران و دانش‌آموزان برای درک و تجدیدنظر در رویه های معمول آنها است (Charney, 2017).

تفکر ریزوماتیک، تفکری قلمروزدا و بنیان شکن است که هیچ حد و مرزی برای خود نمی‌شناسد و با نفی مرکزیت و جزم‌اندیشی، وحدت و تمامیت به چندگانگی ها و ناهمگنی ها دامن می‌زند. از آنجا که اندیشه در این منظر بی‌قرار و سیال و مرکز گریز است آنچه در این رویکرد مهم است صرف اندیشه است و نه محتوای آن (Ademollo, 2023). در چشم انداز ریزومی فراگیر، یادگیرنده صرف و معلم آموزش دهنده صرف نیست، آموزش های ساختارگرایانه، پویایی های ارتباطی دانش‌آموز و معلم را محدود کرده است و گذر از این دوگانگی‌ها این ارتباط را به سمت یک ارتباط «و» و «و» سوق خواهد داد. در این نگاه، معلم به عنوان عضوی از گروه یادگیری در تولید دانش همکاری می‌کند و همراه با دانش‌آموز یاد می‌گیرد. در رویکرد دلوز بهترین معلمان، کسانی هستند که دانش‌آموزان را به مشارکت در یک فعالیت دعوت می‌کنند به جای آنکه به آنان نشان بدهند که چه چیزی را انجام بدهند یا آن را چطور انجام بدهند. بهترین معلمان ما کسانی هستند که به ما می‌گویند ما

انتقال و فسخ دانش فرآیند آموزش و یادگیری را بسیار سخت نموده است. بسیاری از معلمان مقطع ابتدایی اعتقاد دارند تمامی کودکان منحصر به فرد هستند اما معمولاً موانع عمده پیش روی کودکان قرار دارد تا بتوانند به منحصر به فرد بودن خود پاسخ گویند (جهانی، ۱۳۹۸).

Gilles Deleuze یکی از فیلسوفان پست مدرن و پسا‌ساختارگرایی پایان قرن بیستم است که یکی از مهمترین استعاره‌هایی که وی برای تبیین فلسفه کثرت‌گرایی خود به کار برده، واژه (ریزوم) است (ترجمه غلامی، ۱۳۹۲). رویکرد ریزومی سازماندهی دانش و اطلاعات را ممکن می‌سازد. این روش نوین در عرصه آموزش و تربیت دانش‌آموزان بدین معناست که ساختار سنتی و درختی تولید دانش دیگر در تفکر ریزومی چندان مصداق ندارد اطلاعات و دانش مانند ریزوم در جهات گوناگون حرکت نموده و با ایجاد اتصالات و ارتباطات جدید بین حوزه، تغییر و توسعه روزافزون فناوری، نظامهای آموزشی را تحت تأثیر قرار داده است و برای هماهنگی با این تغییرات معلمان باید در روشهای آموزشی خود تجدیدنظر کنند. باید روشهایی را به کارگیرند که فراگیرندگان را به تفکر وادارند و به سوی اندیشه ورزی سوق دهند در این شیوه هر معلم می‌تواند به عنوان برنامه ریز درسی خود سازماندهی محتوا، ظاهر شده و ایفای نقش کند. در رویکرد ریزوماتیک، معلم محوری جایگاهی ندارد و توجه به دانش‌آموزان و خواسته ها و نقش او و نیازها و تفاوت‌های فردی خواهد بود و فرصت برابر برای همه دانش‌آموزان برای حضور و ایفای نقش و تولید و سازماندهی دانش ایجاد می‌گردد (موحدیان، ۱۳۹۹). در این ارتباط، یکی از ابزارهای تحقق موفقیت تحصیلی، بهره‌گیری از تدریس دوران مدرن با عنوان روش تدریس خلاق است و به واسطه این روش معلمان به چالش کشیده می‌شوند تا روش‌های سنتی آموزش و مهارت‌های الگوسازی را بازنگری کنند و خود را برای تغییر پارادایم در آموزش تجهیز کنند (Lacaste, 2024). در چشم انداز اقتصادی که به سرعت در حال تغییر است، اهمیت توسعه مهارت‌های تفکر خلاق در بسیاری از کشورها به رسمیت شناخته شده است و معلمان تشویق می‌شوند تا تفکر خلاق را تحت عنوان مهارت های قرن بیست‌ویکم ایجاد کنند (McLure, 2024).

منظور از تدریس خلاق اجرای فعالیت‌های آموزشی فعالانه، خلاقانه، مبتکرانه، برانگیزاننده و چالشی در محیط کلاسی است که معلم طبق این شیوه تدریس با هدف ایجاد یادگیری معنادار در دانش‌آموزان، تدریسی موثر و جذاب را به نمایش می‌گذارد و دانش‌آموزان را نیز در فرآیند یاددهی و یادگیری مشارکت می‌دهد (Nguyen, 2024). تدریس خلاق به شاگردان کمک

انجام دهید (تاری، ۱۳۹۷).

کشورها، این سوال را برای محقق مطرح نموده است که در دوره زمانی که وجود افراد خلاق اهمیت زیادی برای جامعه محلی، ملی و بین‌المللی دارد و مهمترین جایگاه ایجاد و پرورش تفکر خلاق، نظام تعلیم و تربیت است، اگر در این نظام، آموزش و در عین حال پرورش مهارت تفکر خلاق در دانش‌آموزان اتفاق نیفتد، چگونه می‌توانیم افرادی صاحب تفکر و ایده برای مقابله با موانع و مشکلات دنیای پیش رو داشته باشیم. در صورتی که اگر در طراحی و تدوین کتب درسی دوره ابتدایی به این مقوله توجهی جدی صورت گیرد، در آینده بزرگسالانی اهل تفکر و خلاق خواهیم داشت که می‌توانند هم در زندگی فردی موفق عمل کنند و هم آینده کشور را به خوبی مدیریت نمایند. زیرا دانش‌آموز دوره ابتدایی اساساً فردی کنجکاو بوده و سوال‌های زیادی در ذهنش دارد و می‌توان گفت به لحاظ شکل‌گیری شخصیت در این دوره و اهمیت خلاقیت در آنها، نظام آموزشی ورودی به این موضوع ندارد و یا اگر دارد میزان آن محدود است. اساساً، با توجه به اینکه بحث تفکر و خلاقیت یکی از ویژگی‌های بارز هر برنامه درسی تحولی است و در عین حال، سند برنامه راهبردی دوره ابتدایی، آموزش با کیفیت در سال‌های نخستین زندگی را امری الزامی و حیاتی تلقی نموده و سوق دادن فراگیران به سوی علم، نهادینه کردن تفکر و پرسشگری، پرورش افرادی خلاق، مولد و انتخابگر را از وظایف اصلی این دوره قلمداد نموده است؛ نیاز جدی در جهت توجه بیشتر به این مهارت در برنامه درسی نوین باید صورت گیرد. اما چون هدف مهم دانش‌ریزوماتیک یعنی مهارت تفکر خلاق در برنامه درسی مغفول مانده و در شرایط بحرانی مثل کرونا که به یکباره آموزش را به سمت مجازی بودن سوق داد و آسیب‌هایی را به دانش‌آموز وارد نمود، سوال اصلی محقق آن است که بسترها و الزامات طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر دانش‌ریزوماتیک در مدارس ابتدایی کشور چیست؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی بود و با روش تحلیل کیفی مبتنی بر تحلیل مضمون انجام شد. رویکرد روش فوق (تحلیل مضمون) بر اساس روش استقرایی که در این روش، تحلیل مضمون بر اساس داده‌ها انجام می‌شود (اسلامیه و مهدیزاده، ۱۴۰۲) است و در این مطالعه، از جامع‌ترین الگو یعنی الگوی شش مرحله‌ای تحلیل مضمون براون و کلارک به شرح زیر استفاده شد. با در نظر گرفتن روش نمونه‌گیری هدفمند و دو معیار به انتخاب شرکت‌کنندگان در مصاحبه پرداخته شد اول اینکه شرکت‌کنندگان، در رشته علوم تربیتی تحصیل کرده باشند و دوم اینکه سابقه تدریس در مدرسه یا دانشگاه داشته

مدل تعاملی دلوز از فضای تربیتی هموار معلم، دانش‌آموز، فضا تشکیل شده است. کلاس ریزومی نقطه شروع کلاس، نشانه گذاری، زبان و توجه به تمامی فرهنگ هاست. در چشم‌انداز ریزوماتیک دلوز، که یک زبان جهانی واحد یا زبان مادر وجود ندارد همگنی نیز بی‌معناست بلکه مجموعه‌ای از زبان‌های محلی و ادبیات و لهجه‌های بومی و عام و همچنین زبان‌های ویژه است. فضاهای تربیتی دلوزی هموار و صاف بوده و در مقابل فضاهای ناهموار و محدود است (Karimi, 2020). ما در یک کلاس ریزومی ویژگی‌ها و شاخصه‌هایی داریم که شامل وسعت عمل، مسیر وجهت عمل، توالی عمل، چگونگی برخورد با اشتباهات و مسائل نامربوط، تلقی نسبت که نقش آموزگار، توجه به فضای یادگیری، تلقی نسبت به روش‌های تدریس و... می‌باشد. با توجه به اینکه هدف دانش‌ریزوماتیک آن است که مهارت تفکر خلاق را در دانش‌آموزان پرورش دهد، اما مرور مطالعات پیشین همچون خاجی و بهاری (۱۴۰۰) قرمزی و عزیزاده (۱۳۹۶) و رجبی‌باغدار (۱۳۹۴) بیانگر آن است که در نظام آموزشی کشور و به ویژه در برنامه درسی دوره ابتدایی به پرورش اینگونه تفکر در دانش‌آموزان توجه کمی صورت می‌گیرد. در واقع با وجود اینکه در سرتاسر جهان امروز، آموزش یادگیری خالقانه (تدریس خلاق) بخشی الزامی در برنامه آموزش برای کودکان شده است و شور اشتیاق افراد به موضوع خالقیت و آموزش آن روز به روز گسترده‌تر می‌شود، در جامعه ما، با وجود داشتن نیروهای مستعد، توانایی‌های خلاق در شاگردان آنگونه که باید شکوفا نمی‌شود. برنامه‌ها و روش‌های آموزشی کشور ما نه تنها خلاقیت پرور نیستند، بلکه با روش‌های غیرمنطقی و قالبی هرگونه فرصت را برای ظهور این توانایی در دانش‌آموزان از بین می‌برند (حسینی، ۱۴۰۱). در عین حال به عنوان یک سند دیگر، واکاوی اسناد فرادست نظام‌های آموزش و پرورش در کشورهای پیشرفته و یا در حال توسعه نشان می‌دهد که در کشورهایی همچون آمریکا، کانادا، انگلستان، آلمان و هندوستان، توجه اسناد فرادست و برنامه درسی به مهارت‌های تفکر خلاق بیش از ایران است. به عنوان نمونه در برنامه رسمی منتشر شده توسط وزارت آموزش و پرورش آمریکا وجود نظام آموزشی غیرمتمرکز این امکان را فراهم می‌آورد که با توجه به سیاست‌های کلی و تدوین قوانین به صورت ایالتی یا محلی، ساختار برنامه درسی قابلیت بروز خلاقیت در فراگیر را فراهم نموده و برای مثال دروس از منابع متنوع و استاندارد برخوردار بوده که هر یادگیرنده بتواند آن را در مقایسه با شرایط و استعدادهای خویش برگزیند (صفایی، ۲۰۱۹). همین مسئله کم توجهی به تفکر خلاق در برنامه درسی ایران در مقایسه با سایر

۱۱ سال سابقه تدریس در مدرسه یا دانشگاه داشتند. با ۴ نفر مصاحبه حضوری انجام شد و ۸ نفر پاسخ کتبی ارسال نمودند. ابزار اندازه گیری مصاحبه بود و ۷ سوال در طی مصاحبه پرسیده شد

باشند. محقق در دوازدهمین مصاحبه به اشباع نظری رسید و به این طریق ۱۲ نفر به عنوان شرکت کننده در مطالعه شرکت کردند. شرکت کنندگان در مصاحبه ۷ خانم و ۵ آقا بودند سطح تحصیلات همگی آنها دکتری بوده و هر کدام از آنها بالاتر از

جدول ۱: سوالات مصاحبه

ردیف	سوال
۱	تعریف شما از ریزوماتیک چیست؟
۲	از نظر شما توجه به دانش ریزوماتیک در برنامه درسی دوره ابتدایی چه اهمیتی دارد؟
۳	از نظر شما نقاط ضعف برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک در دوره ابتدایی چیست؟
۴	از نظر شما ارائه الگوی برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک در دوره ابتدایی چه فوایدی دارد؟
۵	به نظر شما وضعیت موجود برنامه درسی مبتنی بر ریزوماتیک در دوره ابتدایی چگونه هست؟
۶	به نظر شما وضعیت مطلوب برنامه درسی مبتنی بر ریزوماتیک در دوره ابتدایی چگونه باید باشد؟
۷	از نظر شما بسترها و الزامات ضروری در طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک در مدارس ابتدایی کشور چیست؟

درآمدند و دو ستون موافق و مخالف برای هر یک از آنها در نظر گرفته شد و سپس از ۲ نفر از خبرگانی که در بخش روایی نظرسنجی شد پیرامون سوالات نظرخواهی شد و میزان توافق آنها به عنوان دو ارزیاب خبره در حوزه برنامه ریزی درسی نظرسنجی شد که با پیاده سازی آزمون کاپا بر روی ۷ سوال مطرح شده در مصاحبه مقدار کاپا ۰/۶۹۶ به دست آمد و پایایی سوالات مصاحبه به تایید رسید.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از سه نوع کدگذاری مضامین پایه (کدهای اولیه)، کدگذاری مضامین سازمان دهنده (مضمون فرعی)، کدگذاری مضامین فراگیر (مضمون اصلی) استفاده شد.

برای روایی مصاحبه از تکنیک مثلث سازی^۱ که توسط Lincoln و Guba معرفی شده است و آنها این تکنیک را برای بررسی قابلیت اعتبار یا همان اعتبارپذیری مصاحبه (معادل با اعتبار درونی در مطالعات کمی) مفید دانسته‌اند، استفاده شد به این صورت که سوالات مصاحبه که بر اساس مبانی نظری مطرح شده بودند به دو نفر از اساتید دانشگاه (یک نفر از اساتید برنامه ریزی درسی زن با مرتبه علمی دانشجویی و از دانشگاه آزاد اسلامی و یک نفر از اساتید برنامه ریزی درسی مرد با مرتبه علمی استاد تمام و از دانشگاه دولتی) داده شد و روایی مصاحبه به تایید رسید. برای بررسی پایایی از شاخص کاپا استفاده شد. به این صورت که سوالات مصاحبه در قالب یک فرم پرسشنامه‌ای

جدول ۲. معرفی شرکت کنندگان در مصاحبه

ردیف	جنسیت/نام مخفف	تحصیلات	سابقه تدریس (مدرسه/دانشگاه)	نوع پاسخ
۱	خانم ف.ا	دکتری	۲۰ سال	پاسخ کتبی ارسال شد
۲	آقای ر.ک	دکتری	۱۸ سال	مصاحبه شد
۳	خانم و.د	دکتری	۱۵ سال	پاسخ کتبی ارسال شد
۴	خانم ی.ج	دکتری	۱۱ سال	پاسخ کتبی ارسال شد
۵	خانم پ.ض	دکتری	۱۲ سال	مصاحبه شد
۶	آقای م.ه	دکتری	۱۶ سال	پاسخ کتبی ارسال شد
۷	خانم ن.س	دکتری	۲۲ سال	پاسخ کتبی ارسال شد
۸	آقای ن.ا	دکتری	۲۰ سال	مصاحبه شد
۹	آقای م.م	دکتری	۱۶ سال	پاسخ کتبی ارسال شد
۱۰	خانم ا.ش	دکتری	۱۳ سال	پاسخ کتبی ارسال شد
۱۱	آقای س.ر	دکتری	۱۸ سال	پاسخ کتبی ارسال شد
۱۲	خانم ک.ف	دکتری	۲۰ سال	مصاحبه شد

یافته‌ها

شرکت کنندگان در مصاحبه ۷ خانم و ۵ آقا بودند سطح تحصیلات همگی آنها دکتری بوده و هر کدام از آنها بالاتر از ۱۱ سال سابقه تدریس در مدرسه یا دانشگاه داشتند. با ۴ نفر

مصاحبه حضوری انجام شد و ۸ نفر پاسخ کتبی ارسال نمودند.

سوال پژوهش: بسترها و الزامات طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک در مدارس ابتدایی کشور چیست؟

جدول ۳: مضامین پایه، سازمان دهنده، فراگیر

مضامین پایه (کدهای اولیه)	مضامین سازمان دهنده (مضمون فرعی)	مضامین فراگیر (مضمون اصلی)
فلسفه و مبانی رویکرد ریزوماتیک (۲) فلسفه ریزوماتیک (۲۰، ۷۹) فلسفه ورزی (۱۱۱) مبانی فلسفی و روانشناختی ریزوماتیک (۱۱۸)	مبانی نظری و فلسفی	توجه به فلسفه و مبانی رویکرد ریزوماتیک
نظریه دانش ریزوماتیک (۱۲) دانش به عنوان شبکه ای از ارتباطات و پیوندهای معنایی (۱۳) دانش در حال تغییر و تحول (۱۴)	نظریه دانش ریزوماتیک	
امکان تغییر و اجرای برنامه درسی (۹) امکان تغییر برنامه درسی با شرایط محیطی (۳۲)	تغییر و بازنگری در برنامه درسی	تحول بنیادین در نظام برنامه‌ریزی درسی
برنامه درسی منعطف (۸) تنظیم محتوا با توانمندی دانش آموز (۱۰) امکان تغییر برنامه درسی با نیازهای دانش‌آموزان (۳۱) هماهنگی محتوا با نیازهای دانش‌آموزان (۶۱) هماهنگی محتوا با علایق دانش‌آموزان (۶۲) تنظیم محتوا بر اساس ویژگی‌های یادگیرنده (۸۸) مواد درسی متناسب با استعدادها، نیازها و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان (۱۵۸) تناسب محتوا با استعدادها و نیازهای دانش‌آموزان (۱۶۶)	انعطاف پذیری محتوا	
توالی بین دانش قبلی و بعدی دانش‌آموز (۲۶) سازگاری با تغییرات و نیازهای آینده (۷۵) قابل تطبیق و ارتقاء (۷۶) همراه با جدیدترین دانش‌ها و فناوری‌ها (۷۷) تعامل میان دروس (۷۸) درک ارتباط بین دروس (۹۱) تناسب تمرین‌ها و فعالیت‌ها (۱۴۵) انطباق محتوا با پیشرفت فناوری (۱۵۴)	تکاملی بودن برنامه درسی	
جذابیت محتوای برنامه درسی (۱۱۳) محتوای انگیزشی (۱۱۴) طراحی دروس خلاق محور و چالش برانگیز (۱۲۷) محتوای آموزشی خلاق محور (۱۳۳) فراهم کردن انگیزش دانش‌آموزان (۱۶۰) محتوای برنامه درسی خلاق محور (۱۶۵) سازماندهی محتوا درجهت یادگیری پویا و فعال (۱۷۴) سازماندهی محتوا بر اساس مشارکت محوری (۱۷۵)	محتوای آموزشی جذاب، انگیزشی، خلاق محور	
استدلال (۴) پرورش مهارت‌های ذهنی (۶) تفکر مستقل (۳۸) درگیری دانش‌آموز در تفکر (۶۹) توسعه تفکر (۱۰۱) رشد و پرورش تفکر (۱۲۰) اندیشه ورزی (۱۳۵) تقویت قوه خیال پردازی و تفکر خلاق (۱۴۷) ترویج پرسش و پاسخ (۱۶۹) جسارت در تفکر جدید و نو (۱۷۱)	اندیشه‌ورزی و توسعه فرهنگ تفکر	
معلمان تسهیلگر (۱۱۶) چگونگی تدریس شدن موضوع‌های درسی (۱۵۵) معلمان برخوردار از دانش و مهارت تدریس (۱۶۱)	شایستگی‌های حرفه‌ای معلم	نوآوری در اهداف و استراتژی‌های آموزش و تدریس
خلاقیت (۸۳، ۱) تمرکز بر تفکر خلاق (۳۶، ۵۸، ۱۳۶) روشهای غیرخطی تفکر (۸۱) راه‌حل‌های نوآورانه (۸۶) یادگیری از طریق راه‌حل‌های نوآورانه (۹۶) تشویق به خلاقیت (۹۸) تحلیل، ارزیابی و ایجاد راهکارهای خلاقانه (۹۹) تشویق دانش‌آموز به تفکر خلاق و رشد فکری (۱۱۷) کاوشگری و تلاشگری (۱۲۴) شیوه‌های تدریس نوآورانه (۱۲۹) تدریس خلاق (۱۷۳)	تدریس خلاق	
یادگیری معنادار (۳۹، ۲۱) عمیق (۲۲، ۴۰) درک دانش (۲۳) عمیق تر کردن دانش خود (۵۵) تجربه دانش (۹۲)	تمرکز بر یادگیری معنادار	
حل مسئله (۵، ۱۰۰، ۱۴۲) تمرکز بر حل مسئله (۳۷، ۵۹) یادگیری مبتنی بر مسئله (۴۴) پیشنهاد راهکار ابتکاری برای حل مسائل (۷۴) تعلیم و تربیت بر اساس مسئله و چالش (۹۳) حضور فعال در مواجهه با چالش‌ها (۹۴) یادگیری از طریق حل مسائل (۹۵) توانایی حل مسئله (۱۲۲)	آموزش بر پایه حل مسئله	
طرح پرسش‌های باز و چالش برانگیز (۶۰) تفکر انتقادی (۸۲، ۱۳۷، ۱۴۳) تشویق به تفکر انتقادی (۹۷) تفکر نقادانه (۱۲۳)	آموزش تفکر انتقادی	
روش یادگیری فعال (۴۱) سازندگان دانش (۶۵) یادگیری فعال (۶۶، ۱۶۸) درگیری دانش‌آموز در اکتشاف (۶۸) درگیری دانش‌آموز در حل مسئله (۶۹) درگیری دانش‌آموز در خلاقیت (۷۰) مشارکت و یادگیری پویا در محیط کلاس (۱۳۴) یادگیری پویا (۱۶۲) تدریس فعال (۱۷۲)	یادگیری فعال	

مضامین پایه (کدهای اولیه)	مضامین سازمان دهنده (مضمون فرعی)	مضامین فراگیر (مضمون اصلی)
مشارکت دانش‌آموزان در فرایند یادگیری (۲۹) یادگیری از یکدیگر (۳۵) روش یادگیری مشارکتی (۴۲)، ۶۷ (۱۴۰) یادگیری مبتنی بر پروژه (۴۳) یادگیری مبتنی بر بازی (۴۵) پروژه (۷۲) همکاری (۸۴) همکاری و تعاون (۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸) تبادل اطلاعات و تجربیات (۱۰۹) مهارت کارجمعی (۱۲۵) تقویت حس یادگیری جمعی (۱۴۹) تجربه اندوزی گروهی (۱۵۱) یادگیری چندجانبه و مشارکتی (۱۶۷)	یادگیری مشارکتی	
تعامل دانش‌آموز با دانش‌آموز (۳۳) تعامل دانش‌آموز با معلم (۳۴) تعامل با یکدیگر (۵۳) تعامل با معلم (۵۴) ایجاد فرصت برای تعامل (۵۷) تعامل (۸۹) ارتباط (۹۰) تعامل میان همسالان (۱۱۰) ارتباط و تعامل با همسالان (۱۲۶) تقویت همکاری و تعاملات دوستانه (۱۴۸)	تعامل و ارتباطات	
قبول تفاوت‌ها (۱۰۲) قبول متنوعیت‌ها (۱۰۳) محیط تعاملی (۱۲۸)	یادگیری مبتنی بر تفاوت‌ها	
وظایف عملی (۷۳) تمرکز بر عملکرد (۱۰۴) تبدیل اطلاعات و مفاهیم به کاربردهای عملی (۱۰۵) یادگیری از طریق تجربه (۱۲۱)	یادگیری مبتنی بر عملکرد	
داشتن فرصت یادگیری (۵۱) ایجاد فرصت یادگیری با منابع مختلف (۵۲) کاوشگری (۱۳۸) کنجکاوی (۱۳۹) سفرهای علمی (۱۴۶) سازماندهی فرصت‌های یاددهی و یادگیری (۱۵۰) ایجاد فرصت آزمون و خطا (۱۵۲) فراهم سازی محیط یادگیری مطلوب (۱۵۹)	فرصت‌های آزمون و خطا	
فضای درسی دوست داشتنی برای یادگیری (۱۱) ویژگی‌های فیزیکی محیط آموزش (۲۵) تاثیر محیط بر میزان یادگیری (۶۴) پویایی و کارآمدی محیط یادگیری (۸۷) محیط آموزشی متناسب با سطح یادگیری (۱۱۲) استفاده از وسایل کمک آموزشی (۱۳۰) توجه به روش‌ها و وسایل آموزشی (۱۴۱) بکارگیری فناوری‌های نوین (۱۵۳) تامین امکانات و ابزار (۱۵۶)	محیط و امکانات اجرایی تدریس	
شناخت (۳) رشد و تحول سریع ذهنی و جسمی کودک (۱۵) پرورش مهارت‌های شناختی (۷) توجه به خصوصیات روانی و شناختی دانش‌آموزان (۶۳) تفاوت‌های فردی (۱۷۶)	تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان	در نظر گرفتن ویژگی‌های فردی و عملکردی دانش‌آموزان
سازگاری با ویژگی‌های دوره ابتدایی (۱۶) پاسخ به نیازهای آموزشی و پرورشی دانش‌آموزان (۱۷) سازگاری با شرایط اجتماعی و فرهنگی جامعه (۱۸) پاسخ به نیازهای جامعه (۱۹) پاسخگویی به نیازهای دانش‌آموزان (۱۳۱)	نیازهای آموزشی و پرورشی	
توجه به علایق دانش‌آموزان (۲۷) توجه به نیازهای دانش‌آموزان (۲۸) سازگاری محتوای آموزشی با علایق دانش‌آموزان (۴۶) سازگاری محتوای آموزشی با نیازهای دانش‌آموزان (۴۷) شناسایی علایق و نیازهای دانش‌آموزان با پرسشگری (۴۸) شناسایی علایق و نیازهای دانش‌آموزان با مصاحبه (۴۹) شناسایی علایق و نیازهای دانش‌آموزان با نظرسنجی (۵۰) محتوای درسی و آموزشی براساس نیازهای واقعی دانش‌آموزان (۱۱۵) توجه به انگیزه و علاقه دانش‌آموزان (۱۱۹) محیط یادگیری دانش‌آموز محور (۱۵۷، ۱۶۳)	علایق و نیازهای دانش‌آموزان	
آموزش موضوعات مهم (۳۰) کاربرد دانش در زندگی (۲۴) توسعه مهارت‌های اجتماعی (۵۶) آموزش در جهت پرورش (۸۰) مسئولیت‌پذیری (۸۵) تشویق دانش‌آموزان به یادگیری (۱۳۲) عمل به آموخته‌ها (۱۴۴) پرورش دانش‌آموز برای داشتن زندگی بهتر (۱۶۴) کاهش استرس کلاس درس (۱۷۰)	آموزش با هدف پرورش برای زندگی	

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج تحلیل از طریق روش تحلیل مضمون نشان داد که بسترها و الزامات طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک در مدارس ابتدایی کشور تحت تاثیر ۱۷۶ مضمون پایه و ۲۳ مضمون سازمان دهنده و ۴ مضمون فراگیر است:

۱- توجه به فلسفه و مبانی رویکرد ریزوماتیک. مطابق یافته‌ها، اولین مضمون فراگیر توجه به فلسفه و مبانی رویکرد ریزوماتیک است که از ۲ مضمون سازمان دهنده تشکیل شده است. در تبیین یافته فوق باید گفت که اساسا در طراحی هر الگوی برنامه

طبق نتایج حاصل از تحلیل مضمون (جدول ۳) ۱۷۶ مضمون پایه و ۲۳ مضمون سازمان دهنده و ۴ مضمون فراگیر با عناوین (۱) توجه به فلسفه و مبانی رویکرد ریزوماتیک (۲) تحول بنیادین در نظام برنامه‌ریزی درسی (۳) نوآوری در اهداف و استراتژی‌های آموزش و تدریس (۴) در نظر گرفتن ویژگی‌های فردی و عملکردی دانش‌آموزان به عنوان بسترها و الزامات طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک در مدارس ابتدایی کشور شناسایی شدند.

درسی می‌بایست فلسفه و مبانی نظری مورد توجه جدی قرار گیرند. در ارتباط با طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک در مدارس ابتدایی کشور همانطور که متخصصین محترم عنوان نمودند باید در ابتدا به فلسفه و مبانی رویکرد ریزوماتیک توجه شود و سپس بر مبنای رویکرد فلسفی و مبانی نظری که توسط اندیشمندان این حوزه (دلوز و گاتاری به طور خاص و سایر اندیشمندان حوزه ریزوماتیک) به طراحی الگو اقدام شود. لذا می‌توان اذعان داشت که توجه به فلسفه و مبانی رویکرد ریزوماتیک از بسترها و الزامات ضروری در طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک در مدارس ابتدایی کشور است که با بازخوانی و مرور آن باید به اهداف، چشم‌انداز و آرمان‌های مطرح در نظام آموزشی کشور نیز توجه صورت گیرد و سپس طراحی الگوی فوق بر مبنای ارزش‌ها و رسالت‌های نظام آموزشی ایران اتفاق بیفتد. چه بسا که محقق نیز در طراحی الگوی فوق در این رساله، به مبحث مهم جهانی اندیشیدن و مطابق با هنجارهای کشوری عمل نمودن توجه ویژه داشته است.

۲- تحول بنیادین در نظام برنامه‌ریزی درسی. مطابق یافته‌ها، دومین مضمون فراگیر تحول بنیادین در نظام برنامه‌ریزی درسی است که از ۵ مضمون سازمان دهنده تشکیل شده است. در تبیین یافته فوق باید گفت که تحول بنیادین در نظام برنامه‌ریزی درسی، یک موضوع علمی است که با کل سیستم آموزش و پرورش و همچنین با مباحثی همچون تغییر، اصلاح، نوآوری، توسعه و ارتقاء مرتبط است. برای ایجاد تحول در نظام برنامه‌ریزی درسی باید آرمان‌ها، هدف‌ها، نتایج و دستاوردهای آموزش و پرورش مورد بازنگری قرار گرفته و مجدداً با نگاهی نو بازتعریف شوند که خود این امر نیازمند آن است که یک نظام فلسفی دقیق و علمی و مبتنی بر هویت ملی و مذهبی کشور است و نمی‌توان یک شب تصمیم بر تغییر و تحول در نظام برنامه‌ریزی درسی گرفت و به یکباره نیز آن را اجرایی نمود. اما نکته‌ای که مهم است باید نگاه راهبردی به مسئله فوق داشت و با اجرای نیازسنجی، مشخص کردن توانمندی‌ها و مهارت‌های مورد نیاز دانش‌آموزان در جامعه جهانی، به اصلاح، تغییر و بازنویسی برنامه درسی در دوره ابتدایی که پیش زمینه مهم سایر دوره‌های تحصیلی است پرداخت.

۳- نوآوری در اهداف و استراتژی‌های آموزش و تدریس. مطابق یافته‌ها، سومین مضمون فراگیر نوآوری در اهداف و استراتژی‌های آموزش و تدریس است که از ۱۲ مضمون سازمان دهنده تشکیل شده است. در تبیین یافته فوق باید گفت که نوآوری در آموزش و تدریس را می‌توان به عنوان احیاء، مرمت، بازسازی و ایجاد تغییراتی معنا کرد که موجب بروز تحول در

نظام آموزشی موجود و بهینه سازی و ارتقاء سطح کیفی آموزش در محافل آموزشی می‌شود. ایجاد نوآوری در اهداف و استراتژی‌های آموزش و تدریس به عنوان یکی از بسترها و الزامات طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک در مدارس ابتدایی کشور، نیاز به آن دارد که اهداف و استراتژی‌های آموزش و تدریس بازنگری شده و از طرفی با استناد به دیدگاه نظری افرادی چون Liu (2024) برای ارتقاء نوآوری در آموزش و تدریس، در مرحله اول معلمان باید از شیوه های تدریس حرفه ای استفاده کنند و همچنین باید به شیوه حرفه‌ای‌ها به آنها اعتماد کرد. در رابطه با بکارگیری روش تدریس خلاق در کلاس‌های درس که متاسفانه مطالعات پژوهشی از ناکافی بودن آن در سیستم آموزشی کشور سخن می‌گویند (بیکی، ۱۴۰۲) باید ترغیب‌های لازم صورت گیرد. آموزش بر پایه حل مسئله باید سازماندهی شده و از معلمین خواسته شود که مهارت فوق را به دانش‌آموزان آموزشی داده و تعلیم و تربیت بر اساس مسئله و چالش صورت گیرد. در آموزش و تدریس، روشهایی که منجر به پرورش تفکر انتقادی در دانش‌آموزان می‌شود به کار گرفته شوند و در جهت پرورش مهارت تفکر در دانش‌آموزان، نگرش آنها به یادگیری تغییر داده شود. از طریق یادگیری فعال، تمام دانش‌آموزان کلاس در فرایند یاددهی و یادگیری شرکت داده شوند. به تفاوت‌هایی که دانش‌آموزان در یادگیری با یکدیگر دارند، توجه شده و فرصت‌های آزمون و خطا برای تمام دانش‌آموزان فراهم شود و محیط و امکانات اجرایی تدریس به خصوص فناوری‌های نوین آموزشی به میزان لازم مهیا شوند.

۴- در نظر گرفتن ویژگی‌های فردی و عملکردی دانش‌آموزان. مطابق یافته‌ها، چهارمین مضمون فراگیر در نظر گرفتن ویژگی‌های فردی و عملکردی دانش‌آموزان است که از ۴ مضمون سازمان دهنده تشکیل شده است. در تبیین یافته فوق باید گفت که دانش‌آموزان دارای تفاوت‌های فردی زیادی با همسن و سالان خود هستند و هر یک، خصوصیات روانی و شناختی خاص و منحصر به فردی دارند لذا شناخت و توجه به این تفاوت‌ها باید در طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک در مدارس ابتدایی کشور مدنظر قرار گیرد. همچنین نیازهای آموزشی و پرورشی دانش‌آموزان دوره ابتدایی نیز با سایر مقاطع تحصیلی متفاوت است و در جهت رفع این نیازها باید برنامه‌ریزی صورت گیرد. در طراحی الگوی فوق، به علایق و نیازهای دانش‌آموزان دوره ابتدایی نیز باید توجه صورت گیرد و برای این امر از روشهای مختلفی مثل نظرسنجی، مصاحبه و... استفاده شود. و در آخر اینکه در طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر دانش ریزوماتیک در مدارس ابتدایی کشور می‌بایست

منابع فارسی

اسلامیه، فاطمه؛ مهدیزاده، امیرحسین (۱۴۰۲). روش تحقیق کیفی (از نظریه تا عمل). تهران: انتشارات آبیژ.

بیکی، الهام؛ علی محمدی، نرگس؛ عرب زینلی، طاهره (۱۴۰۲). بررسی اهمیت بکارگیری روشهای تدریس خلاق در آموزش به دانش آموزان، سومین کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرآیندهای تعلیم و تربیت، میناب.

تاری، نصیبه؛ ضرغامی، سعید؛ محمودنیا، علیرضا؛ قائدی، یحیی (۱۳۹۷). ماهیت ارتباط بین معلم و فراگیر در فرآیند یادگیری الکترونیکی با تاکید بر آراء دلوز. فصلنامه فناوری آموزش، ۱۴، ۳، ۵۳۲-۵۲۱.

جهانی، جعفر؛ دارابی عمارتی، عابدین؛ مرزوقی، رحمت اله؛ شفیعی سرورستانی، مریم (۱۴۰۲). الگوی آموزش مبتنی بر مفهوم ریزوماتیک و تأثیر آن بر تفکر خلاق. اندیشه های نوین تربیتی، ۱۹، ۶۸، ۳۳-۷.

جهانی، جعفر؛ دارابی عمارتی، عابدین؛ مرزوقی، رحمت اله؛ شفیعی سرورستانی، مریم (۱۳۹۸). توسعه الگوی آموزشی تفکر ریزوماتیک و تأثیر آن در پرورش خلاقیت دانش آموزان پایه ششم ابتدایی در درس علوم تجربی. نشریه ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۹، ۳، ۱۸۷-۱۴۷.

حسینی، افضل السادات. (۱۴۰۱). یادگیری خلاق، کلاس خلاق: شیوه های عملی در پرورش خلاقیت. تهران: انتشارات مدرسه.

خاجی، محبوبه؛ بهاری، نیلوفر (۱۴۰۰). تحلیل محتوای کتاب درسی تفکر و پژوهش پایه ششم ابتدایی از نظر میزان توجه به مولفه های تفکر انتقادی و خلاق، اولین کنفرانس بین المللی یافته های پژوهشی در روانشناسی، مشاوره و علوم تربیتی، تهران. دلوز، ژیل (۱۳۹۲). فلسفه چیست؟ ترجمه پیمان غلامی. تهران: رخ دادنو.

رجبی باغدار، احمد؛ مهران، بهروز؛ کارشکی، حسین؛ کرمی، مرتضی (۱۳۹۴). جایگاه پرورش خلاقیت در برنامه درسی قصد شده آموزش و پرورش دوره ابتدایی جمهوری اسلامی ایران: هست ها و بایدها، مجله مطالعات روانشناسی تربیتی، ۱۲، ۲۲، ۹۴-۷۱.

عبدالله یار، علی، سبحانی نژاد، مهدی، سجادی، سید مهدی، فرمهبینی فراهانی، محسن (۱۳۹۸). تبیین الگوی تدریس خلاق مبتنی بر اصول ریزوماتیک ژیل دلوز. فصلنامه نوآوری های آموزشی، ۱۸، ۶۹، ۸۴-۶۱.

فرمهبینی فراهانی، محسن؛ عبدالله یار، علی؛ سبحانی نژاد، مهدی؛ سجادی، سیدمهدی (۱۳۹۸). تبیین الگوی تدریس خلاق مبتنی بر اصول ریزوماتیک ژیل دلوز. نوآوری های آموزشی، ۱۸، ۶۹، ۸۴-۶۱.

قرمزی، خدامراد و علیزاده، علیرضا (۱۳۹۶). بررسی میزان توجه به مولفه های خلاقیت در برنامه درسی قرآن کریم دوره ابتدایی، اولین کنفرانس ملی پژوهش های نوین ایران و جهان در روانشناسی و علوم تربیتی، حقوق و علوم اجتماعی، شیراز.

آموزش موضوعات مهم و کاربردی مدنظر برنامه ریزان درسی قرار گیرد و عمده مهارت های ضروری زندگی به دانش آموزان آموزش داده شود تا برای زندگی حال و آینده به خوبی آماده شوند و توان مقابله با چالش های آینده را داشته باشند.

در طراحی و ارائه هر الگویی مبانی فلسفی نقش مهمی دارند لذا پیشنهاد می شود برای پیاده سازی و اجرای الگوی ارائه شده مبانی نظری و فلسفی نظریه دانش ریزوماتیک مورد توجه قرار گیرد و به این موضوع که دانش در حال تغییر و تحول است توجه شود. نسبت به تغییر و بازنگری در برنامه درسی جدید بیشتری به خرج داده شود. محتوا برنامه درسی بر انعطاف و تنوع پذیرش داشته باشد و متناسب با ظرفیت های دانش آموزان طراحی شود. برنامه درسی به سوی تکاملی بودن توسعه داده شود. برای تقویت قوه استدلال، خیال پردازی، تفکر خلاق، اندیشه ورزی و توسعه فرهنگ تفکر، تحولات ضروری در نظام برنامه ریزی درسی مدنظر قرار گیرد. برای گسترش یادگیری مشارکتی، مهارت کارجمعی و تجربه اندوزی گروهی به دانش آموزان آموخته شود. فرصت هایی برای ارتباط و تعامل و همینطور برای آزمون و خطا در محیط آموزشی فراهم شود.

موازین اخلاقی

این مقاله از رساله دکتری نویسنده اول در رشته برنامه ریزی درسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر به راهنمایی نویسندگان دوم و سوم و مشاوره نویسنده چهارم استخراج شده است. مشارکت کنندگان آگاهانه و داوطلبانه در پژوهش مشارکت نمودند و محققان خطری برای مشارکت کنندگان متصور نبودند

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از اساتید راهنما و مشاور و کلیه شرکت کنندگان این پژوهش تقدیر و تشکر به عمل می آید.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می دارند که در نتایج این پژوهش هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

واژه نامه

1. Triangulation

۱. تکنیک مثلث سازی

246. [Persian]
 Hosseini, A. (2022). Creative learning, creative classroom: practical methods in fostering creativity. Tehran: School Publications. [Persian]
- Islamia, F; Mehdizadeh, Q. (2023). Qualitative research method (from theory to practice). Tehran: Aij Publications. [Persian]
- Jahani, C., Darabi Mandani, A., Marzooqi, R., Shafii Sarestani, M. (2017). The development of the educational model of rhizomatic thinking and its effect on the creativity of sixth grade students in the course of experimental science. *Journal of Innovation and Creativity in Humanities*, 9, 3, 187-147. [Persian]
- Jahani, C., Darabi Mandani, A., Marzooqi, R., Shafii Sarvarestani, M. (2023). Teaching model based on rhizomatic concept and its effect on creative thinking. *New Educational Ideas*, 19, 68, 7-33. [Persian]
- Karimi, N., & Vahedi, H. (2020). The effect of mathematical skills training in teaching physics on promoting task value and minimizing educational burnout among high school grade twelve students. *Tech. Edu. J*, 14(3), 521-532. Doi.org/10.22061/jte.2019.4979.2146
- Karzami, K., & Alizadeh, A. (2015). Investigating the amount of attention paid to the components of creativity in the curriculum of the Holy Qur'an in the elementary school, the first national conference of modern researches of Iran and the world in psychology and educational sciences, law and social sciences, Shiraz. [Persian]
- Khaji, M., Bahari, N. (2021). Analysis of the content of the sixth grade book of thinking and research according to the critical and creative thinking components of the first international conference on research findings in psychology, counseling and educational sciences, Tehran. [Persian]
- Lacaste, A.V. (2024). Do multicultural exposure and interaction affect creative teaching by building self-belief? A mixed methods study. *Thinking Skills and Creativity*, 51, 18-23. DOI:10.1016/j.tsc.2024.101473
- Liu, X. (2024). Exploring the relationship between teachers' professional capital and technology-enhanced teaching innovation: The mediating role of constructivist belief. *قهرمانی، علی؛ شفیق زاده، حمید؛ سلیمانی، نادر (۱۴۰۳). طراحی ابعاد و مؤلفه‌های تفکر خلاق در مدیران آموزشی. فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان، ۶، ۱، ۲۴۶-۲۵۹.*
- موحدیان قاسم، شعبانی احمد، چشمه سهرابی مظفر، عاصمی عاصفه (۱۳۹۹). تبیین رویکرد ریزوماتیک در نظامهای سازماندهی دانش و اطلاعات با تاکید بر فضای وب. پردازش و مدیریت اطلاعات (علوم و فناوری اطلاعات)، ۳، ۳۵، ۸۴۶-۸۱۷.
- فهرست منابع**
- Abdullahyar, A., Sobhaninejad, M., Sajjadi, S.M., Farahini Farahani, M. (2017). Explanation of creative education model based on Gilles Deleuze's rhizomatic principles. *Educational Innovations Quarterly*, 18, 69, 84-61. [Persian]
- Ademollo, F. (2023). *Thecraty lusof plato; Acommentary.* combridge, England; Cambridge e university press.
- Becky, A., Ali Mohammadi, N., Arab Zainli, T. (2023). Investigating the importance of using creative teaching methods in student education, the third national conference of applied studies in education processes, Minab. [Persian]
- Bicer, A. (2024). Mathematical creativity in upper elementary school mathematics curricula. *Thinking Skills and Creativity*, 51(3), 69-73. Doi.org/10.1016/J.Tsc.2024.101462
- Blur, N., Zarghami, S., Mahmoudnia, A., Qaidi, Y. (2016). The nature of the teacher-learner relationship in the e-learning process with emphasis on Deleuze's perspective. *Educational Technology Quarterly*, 14, 3, 532-521. [Persian]
- Charney, R. (2017). *Rhizomatic Learning and Adapting (Unpublished doctoral thesis).* University of Antioch, Ohio.
- Deleuze, J. (2012). What is philosophy? Translation of Peyman Gholami. Tehran. [Persian]
- Farahini Farahani, M., Abdullah Yar, A., Sobhani Nejad, M., Sajadi, S. M. (2017). Explanation of creative education model based on Gilles Deleuze's rhizomatic principles. *Educational Innovations*, 18, 69, 84-61. [Persian]
- Garmani, A., Shafizadeh, H., Soleimani, N. (2024). Designing dimensions and components of creative thinking in educational managers. *New Approach to Children's Education Quarterly*, 6, 1, 259-

- Rajabi Baghdar, A., Mehram, B., Karshki, H., Karmi, M. (2013). The place of fostering creativity in the primary education curriculum of the Islamic Republic of Iran: Is and should be, *Journal of Educational Psychology Studies*, 12, 22, 94-71. [Persian]
- Safai, N. (2019). Designing and validating a curriculum model based on creative thinking skills for primary school students. *Educational Technology Quarterly*, 1(1), 1-10.
<https://doi.org/10.22061/jte.2019.5241.219>
1
- Teaching and Teacher Education*, 139. Doi.org/10.1016/j.tate.2023.104434
- Mahdian, Q., Shabani, A., Cheshm Sohrabi, M., Asami, A. (2018). Explaining the rhizomatic approach in knowledge and information organization systems with an emphasis on the web space. *Information Processing and Management (Information Science and Technology)*, 35, 3, 846-817. [Persian]
- McLure, F., Won, M., & Treagust, D.F. (2024). Science Teachers' Understanding of Creative Thinking and How to Foster It as Mandated by the Australian Curriculum. *Journal of Science Teacher Education*, 1-20.
Doi.org/10.1080/1046560X.2024.2313882
- Nguyen, T.V.T., Nguyen, H.T., Nong, T.X., & Nguyen, T.T.T. (2024). Inclusive leadership and creative teaching: the mediating role of knowledge sharing and innovative climate. *Creativity Research Journal*, 36(2), 324-335.
Doi.org/10.1080/10400419.2022.2134543